“आत्मनिर्भर भारत हा आज 130 कोटी भारतीयांसाठी मंत्र झाला आहे.”

नरेंद्र मोदी
पंतप्रधान

सत्यमेव जयते
भारत सरकार

सत्यमेव जयते
भारत सरकार

वाणिज्य आणि उद्योग मंत्रालयाने साध्य केलेले यश

डिसेंबर 2020

वाणिज्य आणि उद्योग मंत्रालय

कोविड-19 साथीच्या काळात निर्यातदार व एमएसएमईंना दिलासा

परराष्ट्र व्यापार धोरणाचा
31 मार्च 2021 पर्यंत विस्तार

ॲडव्हान्स ऑथोरायझेशनच्या वैधतेला 6 महिन्यांची मुदतवाढ

निर्यात बंधन (ऑब्लिगेशन) कालावधीला
6 महिन्यांची मुदतवाढ

₹ 3 लाख कोटींची तरतूद असलेली, इमर्जन्सी क्रेडिट लाइन गॅरंटी स्कीम (ईसीएलजीएस), ही एमएसएमईंसाठी पतपुरवठा व तारणमुक्त स्वयंचलित कर्जांची 100% हमी आहे

सुधारित ऑनलाइन **निर्यात परवाना अर्ज** नोंदणी प्रक्रिया

कांदा, काजू आणि पामतेल अशा किमती संदर्भात संवेदनशील वस्तूंच्या आयात आणि निर्यातीचे **वेळोवेळी नियमन**

कोविड-19 हेल्पडेस्क

एमएसएमईंमध्ये इक्विटी ओतण्यासाठी तसेच शेतकऱ्यांना सवलतीच्या दरातील कर्जांमार्फत अतिरिक्त सहाय्य करण्यासाठी निधींची निधी

रस्त्यावरील विक्रेत्यांसाठी कर्जसुविधा (पीएम स्वनिधी)

आत्मनिर्भर भारत: संकटाचे रूपांतर संधीमध्ये

57,600 व्हेंटिलेटर्सचे उत्पादन केवळ तीन महीन्यात, कोविडपूर्व काळात व्हेंटिलेटर्सचे देशांतर्गत उत्पादन जवळपास शून्य असताना

---

4 पटीने वाढ सॅनिटायजर्सच्या निर्मितीमध्ये 200 डिस्टिलरीज व 1,000 उत्पादकांद्वारे

---

5 लाख पीपीईंचे दररोज उत्पादन करण्याची क्षमता

नये भारत की ताकत,
आत्मनिर्भर भारत

वसुधैव कुटुंबकम: मानवतेची सेवा

मानवतेच्या दृष्टिकोनातून **120हून अधिक देशांना** औषधांबाबत सवलती जारी

'मेक इन इंडिया' चा पुरस्कार करण्यासाठी, पीपीई मेडिकल कव्हरॉल, सर्जिकल मास्क, मेडिकल गॉगल्स व सॅनिटायजर्सच्या निर्यातीला परवानगी

MAKE IN INDIA

स्थानिक निर्मिती आणि वैश्विक प्रसार

भारताला जागतिक स्तरावर अग्रेसर ठेवण्यासाठी 24 उपविभाग केंद्रित

तज्ज्ञ तसेच उद्योगातील संबंधितांशी चर्चा करून उपविभागांची निवड

देशांतर्गत क्षमतांची बांधणी

धोरणात्मक हस्तक्षेप व सहाय्याच्या माध्यमातून जागतिक निर्यातीतील वाटा वाढवणे तसेच रोजगारनिर्मिती

$ 526 अब्ज 2019-20 या आर्थिक वर्षातील एकूण निर्यातीने (सेवा आणि वस्तु) अर्धा पद्मचा टप्पा पार केला

$ 3.6 अब्ज 2019-20 मध्ये मसाल्यांच्या निर्यातमूल्याने सर्वोच्च स्तर गाठला

100 आदिवासी उत्पादने प्रमोशनसाठी निश्चित करण्यात आली

500 जिल्ह्यांतील निर्यातक्षमता असलेली अनन्यसाधारण उत्पादने निश्चित करण्यात आली

देशांतर्गत उद्योगांना समान संधी

विशेष आर्थिक क्षेत्र अर्थात सेझ कायदा व नियमांमध्ये बदल

सुमारे **$ 47 अब्ज** आयातमूल्य असलेल्या फोकस उत्पादनांसाठी - **तांत्रिक नियमने (टेक्निकल रेग्युलेशन्स अर्थात टीआर) -** कमी दर्जाच्या तसेच घातक उत्पादनांचा बाजारात प्रवेशच होऊ नये हे निश्चित करण्यासाठी नियम

173 वस्तूंवरील सीमाशुल्कामध्ये वाढ.
44 वस्तूंच्या आयातीवर बंदी/निर्बंध

जलद दिलासा पुरवण्याच्या दृष्टीने कार्यक्षमता व परिणामकारकता यांच्यात सुधारणा :
डम्पिंगविरोधी अन्वेषण सुरू करण्यासाठी घेतला जाणारा सरासरी वेळ कमी करून 33 दिवसांवर आणला गेला आहे

देशांतर्गत उद्योगांना, विशेषतः **एमएसएमईंना,** अर्ज दाखल करण्यात मदत करण्यासाठी हेल्पडेस्क

ईशान्य भारतातील तसेच हिमालयीन राज्यांतील उद्योगांना सहाय्य

जम्मू-काश्मीर, उत्तराखंड, हिमाचल प्रदेश आणि सिक्किमसह ईशान्य भारतातील राज्य/केंद्रशासित प्रदेशांमधील उद्योगांना, 2019-20 च्या **अर्थसंकल्पीय सहाय्य योजनेखाली ₹ 2,130 कोटी वितरित करण्यात आले**

हिमालयीन राज्ये व केंद्रशासित प्रदेशांसाठीच्या **विशेष पॅकेज योजनेखाली ₹578 कोटी** वितरित करण्यात आले

केंद्रशासित प्रदेश जम्मू-काश्मीर व लदाख यांच्यासाठी सुरू करण्यात आलेल्या **नव्या औद्योगिक विकास योजनेला** 31 मार्च 2021 पर्यंत मुदतवाढ देण्यात आली

भारत जागतिक उत्पादन नकाशावर

दिल्ली-मुंबई औद्योगिक प्रकल्पाखाली (डीएमआयसी) 4 औद्योगिक क्षेत्रांमध्ये संरचना विकासाची कामे पूर्णत्वाच्या मार्गावर आहेत. गुजरातमधील धोलेरा औद्योगिक वसाहत; महाराष्ट्रातील शेंद्रा-बिडकिन औद्योगिक क्षेत्र; उत्तरप्रदेशातील ग्रेटर नोएडामधील इंटिग्रेटेड इंडस्ट्रियल टाउनशिप आणि मध्यप्रदेशातील आयआयटी विक्रम उद्योगपुरी ही ती चार क्षेत्रे आहेत

लॉजिस्टिक्स डेटा बँक प्रकल्प सर्व प्रमुख कंटेनर हाताळणाऱ्या बंदरांवर यशस्वीरित्या कार्यान्वित झाला आहे

गुंतवणूकदारांना उत्पादन कारखाने तसेच अन्य उद्योगांकडे आकर्षित करण्यासाठी जीआयएस एनेबल्ड **लॅण्ड बँक** पोर्टल सुरू करण्यात आले आहे

माननीय पंतप्रधानांनी 7 सप्टेंबर, 2019 रोजी **शेंद्रा इंडस्ट्रियल एरिया** देशाला अर्पण केला.

व्यापार वाटाघाटींमध्ये भारताला आघाडीवर ठेवणे

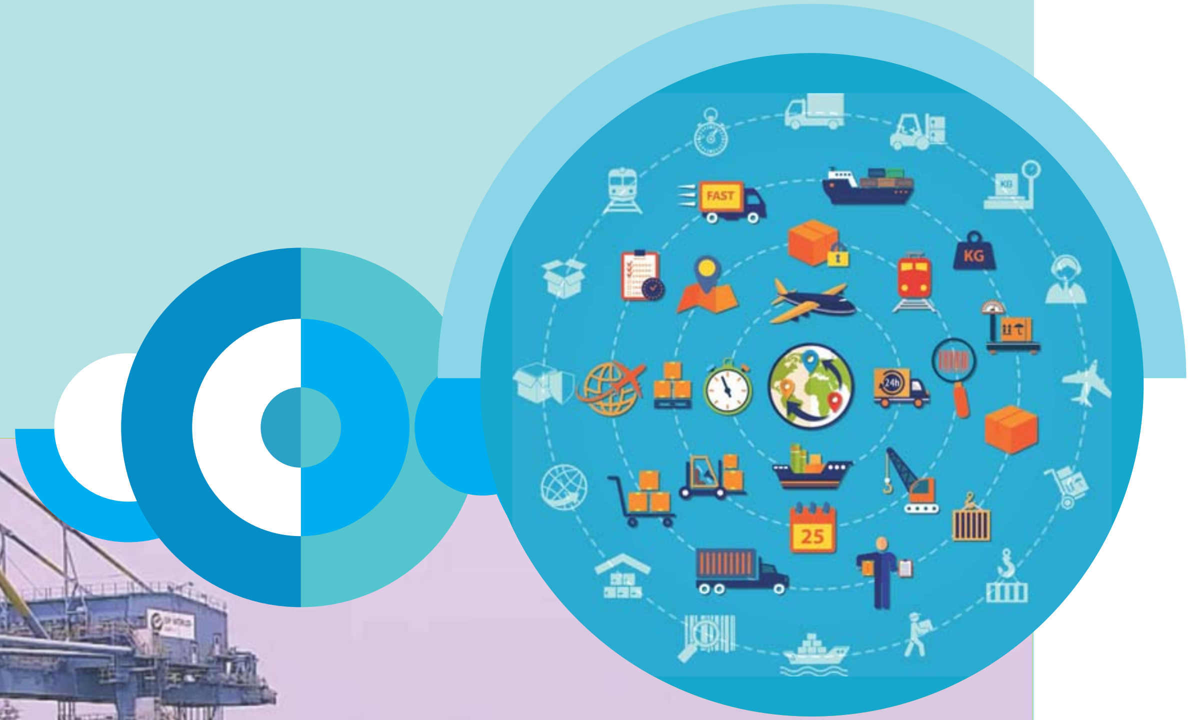

रिजनल कॉम्प्रिहेन्सिव इकोनॉमिक पार्टनरशिपमध्ये (आरसीईपी) भारताने आपली भूमिका यशस्वीरित्या मांडली

भारत व अमेरिके दरम्यान व्यापाराची बोलणी प्रगतीपथावर आहेत

निर्यात सुलभ करण्यासाठी, भारताच्या निर्यातीवर लादल्या जाणाऱ्या विविध **नॉन टेरिफ बॅरियर्सबाबत** नियमित हस्तक्षेप केले जातात

भारताने एफटीएच्या परीक्षणासाठी स्कोपिंग उपक्रम सुरू करण्याच्या दृष्टीने एएसईएएनशी करार केला आहे; भारताची निर्यात वाढवण्यात तसेच मेक इन इंडियाच्या प्रसारासाठी हा करार उपयुक्त ठरू शकतो

एफडीआयच्या ओघात वाढ

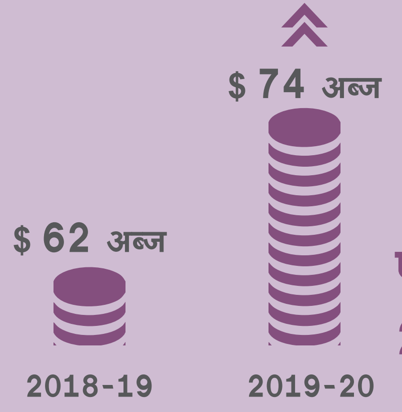

एफडीआयमध्ये सुमारे 20% वाढ

कोविड-19 साथीचा फटका बसूनही 2020-21 मध्ये एफडीआयचा ओघ 11% वाढल्याचे दिसून आले. एप्रिल ते सप्टेंबर 2020 या काळात **एफडीआय $39.9 अब्ज** एवढी होती. मागील वर्षी याच काळात ती $ 36.1 अब्ज होती

कोळसा खाणकाम उपक्रमांमध्ये तसेच कॉंट्रॅक्ट मॅन्युफॅक्चुअरिंगमध्ये **100%** एफडीआयला परवानगी देण्यात आली

सिंगल ब्रॅण्ड रिटेल ट्रेडिंगमध्ये (एसबीआरटी) लवचिकता व काम करणे सोपे

संधीसाधू हस्तांतर/अधिग्रहणांपासून भारतीय कंपन्यांचे संरक्षण करण्यासाठी **एफडीआय धोरणात बदल**

व्यवसाय करणे अधिक सुलभ

जागतिक बँकेच्या डूइंग बिझनेस 2020 अहवालामध्ये आघाडीच्या 10 सुधारणा दाखवणाऱ्या देशांमध्ये भारताचा समावेश

भारताने 10 पैकी **7 निर्देशांकांमध्ये आपले स्थान** सुधारले आहे

गेल्या 3 वर्षांत आपले **स्थान 67** पायऱ्यांनी सुधारत, भारताने सलग तिसऱ्या वर्षी पहिल्या 10 सुधारितांच्या (इम्प्रुवर्स) यादीत स्थान प्राप्त केले आहे

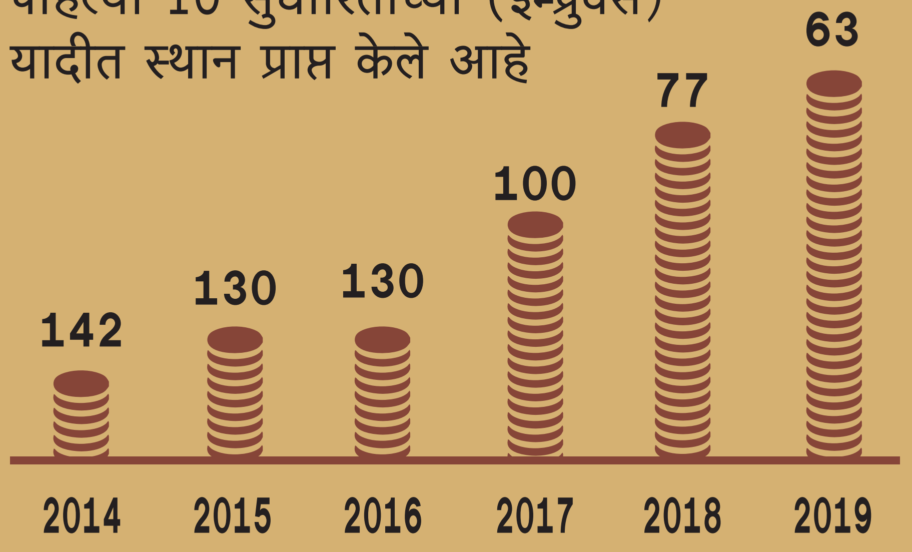

2019 सालातील बिझनेस रिफॉर्म ॲक्शन प्लानच्या (बीआरएपी) अमलबजावणीच्या आधारे ही क्रमवारी जाहीर केली जाते

यामुळे गुंतवणूकदारांना आकर्षित करून घेण्यात, निकोप स्पर्धेला उत्तेजन देण्यात आणि प्रत्येक राज्यात व्यवसाय करण्यातील सुलभता वाढवण्यात मदत होते

पेट्रोलियम अँड एक्स्प्लोजिव सेफ्टी ऑर्गनायझेशनमार्फत (पीईएसओ) पेपरलेस परवाना प्रक्रिया

सरकारी तपासणीच्या धर्तीवरच थर्ड पार्टी तपासणी होणार

गुंतवणूक मंजुरी विभाग स्थापन करण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न सुरू

व्यवसाय सुरू करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या सर्व केंद्र व राज्यस्तरीय मंजुऱ्या मिळवण्यासाठी वन-स्टॉप डिजिटल प्लॅटफॉर्म

930 अर्ज व मंजुऱ्या निश्चित करण्यात आल्या आहेत

सरकारी खरेदीमध्ये मेक इन इंडियाला उत्तेजन

₹ 200 कोटी रुपयांहून कमी मूल्याच्या खरेदीसाठी जागतिक निविदा तपास होणार नाही

---

50 टक्क्यांहून अधिक स्थानिक सामग्री असलेल्या स्थानिक पुरवठादारांना प्राधान्य

भेदकारक आणि निर्बंधात्मक अटींमुळे **₹40,000 कोटींच्या** निविदा रद्द करण्यात/बदलण्यात आल्या

जीईएमसोबत खरेदीची नवकल्पना

जीईएम (गव्हर्न्मेंट ई-मार्केटप्लेस)
- छोटे व्यवसाय आणि एमएसएमईंसाठी वरदान

पारदर्शक, कार्यक्षम आणि वेगवान सार्वजनिक खरेदी प्रणाली

ई-कॉमर्समध्ये न्याय्य पद्धतींचा अवलंब

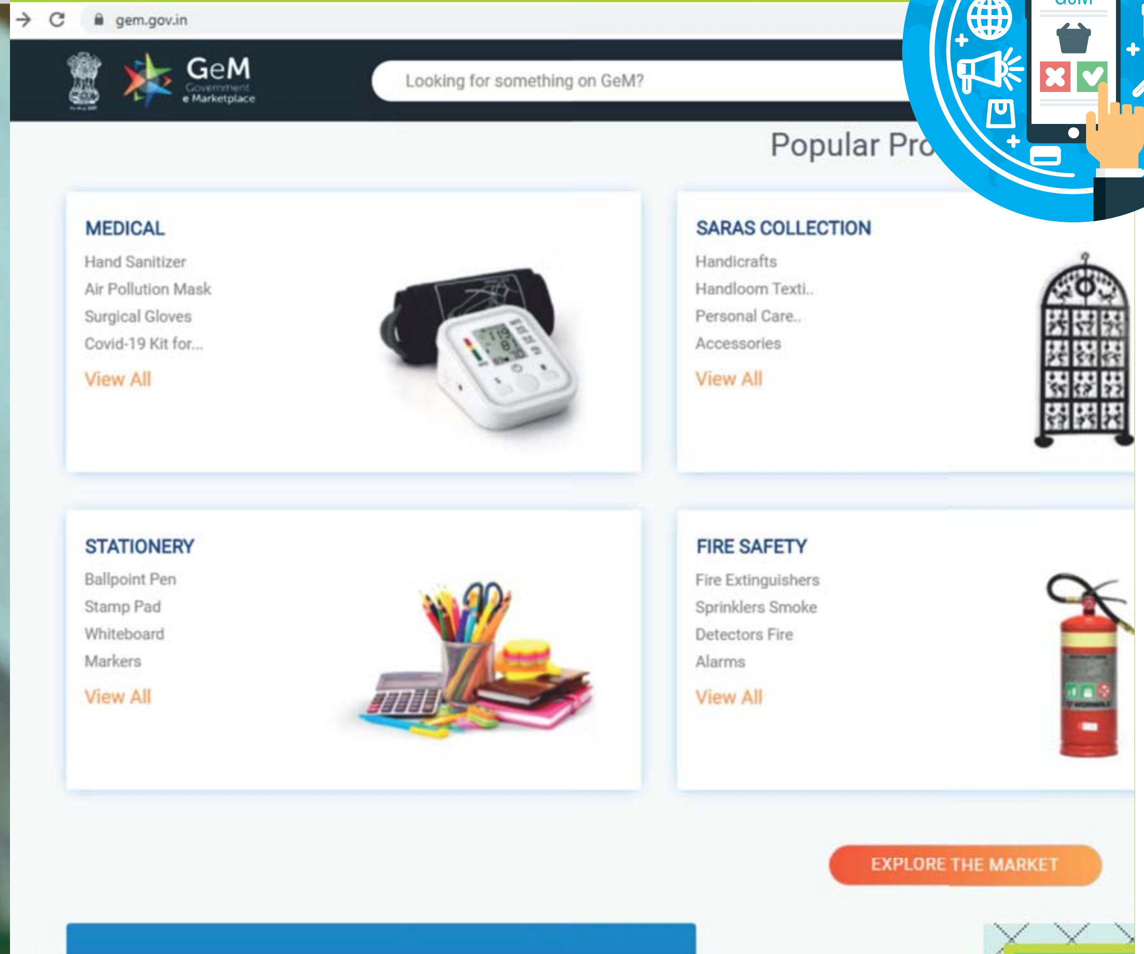

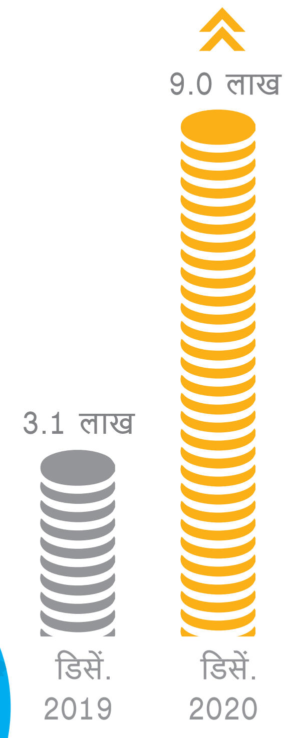

विक्रेते व सेवा पुरवठादारांमध्ये 190% वाढ

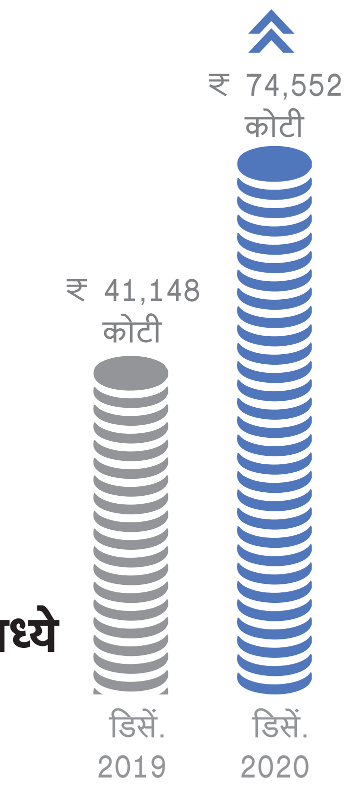

व्यवहार मूल्यांमध्ये 81% वाढ

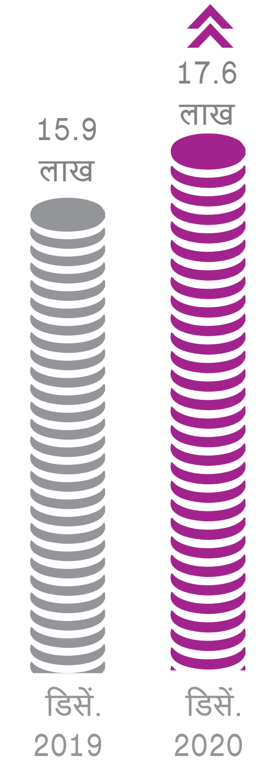

उत्पादन सूचींमध्ये 11% वाढ

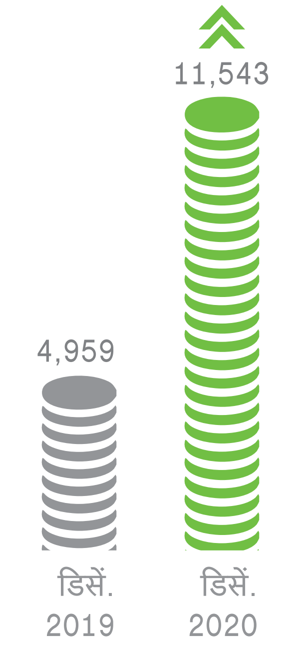

ऑफर केल्या जाणाऱ्या प्रवर्गांमध्ये 131% वाढ

टिप: 16 डिसें. 2019 आणि 16 डिसें 2020 रोजीची जीएम पोर्टल स्थिती

भारतात नवोन्मेष

2019-20 या काळात पेटंट्सना दिल्या जाणाऱ्या मंजुरीमध्ये 2018-19 या काळाच्या तुलनेत **63% वाढ** झाली

छोटे व्यवसाय/एमएसएमईसाठी पेटंट अर्ज प्रक्रिया शुल्क कमी करण्यात आले

मे 2019 मध्ये पेटंट अर्जांच्या परीक्षणाची मुदत **36-52 महिने** होती, डिसेंबर 2020 मध्ये ती कमी करून 10-26 महिन्यांवर आणली गेली

जागतिक नवोन्मेष निर्देशांकात भारताने 2020 सालात **48व्या क्रमांकावर** झेप घेतली, 2015 मध्ये भारत 81व्या क्रमांकावर होता

26 नवीन इंडियन जिओग्राफिकल इंडिकेशन्सची (जीआय) नोंद जीआय रजिस्ट्रीमध्ये झाली (1 मे 2019 ते 24 डिसेंबर 2020 या काळात)

स्टार्टअप इंडियाला पंख देण्यासाठी

37,000हून अधिक स्टार्टअप्सची दखल घेण्यात आली. यातील 50 टक्क्यांहून अधिक स्टार्टअप्सची दखल मे 2019पासून घेतली गेली आहे

दमदार स्टार्टअप परिसंस्था उभारण्यासाठी राष्ट्रीय स्टार्टअप सल्लागार परिषद स्थापन करण्यात आली

प्रथमच राष्ट्रीय स्टार्टअप पुरस्कार प्रदान करण्यात आले. यात 35 विभागांमध्ये 1,641 स्टार्टअप्स सहभागी झाल्या

4,905 पेटंट अर्जांना फायलिंग शुल्कावर 80 टक्के रिबेट मंजूर करण्यात आला, तर 12,264 ट्रेडमार्क अर्जांना फायलिंग फीवर 50 टक्के रिबेट मंजूर करण्यात आला

देशभरातील स्टार्टअप परिसंस्थेमध्ये सुधारणा घडवून आणण्यासाठी स्टार्टअप परिसंस्थेला सहाय्य करण्याबाबतच्या क्रमवारीची दुसरी आवृत्ती घेण्यात आली

स्टार्टअप्सना वाढण्यात मदत करण्याच्या उद्देशाने 39 नियामक सुधारणा हाती घेण्यात आल्या

प्राप्तिकर कायद्याच्या कलम 54 जीबीखाली भांडवली उत्पन्नावर करसवलतीची तरतूद

कलम 80आयएसीखाली 3 वर्षांसाठी प्राप्तिकरावर कर सवलत (इन्कम टॅक्स हॉलीडे) तसेच प्राप्तिकर कायद्याच्या कलम 79नुसार पात्र नुकसान पुढे दाखवण्याची सुविधा

पात्र स्टार्टअप्ससाठी उलाढालीचे निकष ₹100 कोटी पर्यंत वाढवण्यात आले आहेत

ऑगस्ट 2020 पर्यंत 296 स्टार्टअप्सना प्राप्तिकर कायद्याखाली सवलती मंजूर करण्यात आल्या होत्या

ई-प्रशासनाच्या साथीने व्यापार सुलभ

सर्व **निर्यात प्रोत्साहन योजना,** उदाहरणार्थ, ॲडव्हान्स, ईपीसीजी, एमईआयएस, ऑनलाइन कार्यान्वित करण्यात आल्या आहेत

-स्टील आयातदेखरेख प्रणालीसाठी (एसआयएमएस) **ऑनलाइन आंतरमंत्रालयीन चर्चेचे** प्रारूप विकसित करण्यात आले आहे

ओरिजिन (मूळ) प्रमाणपत्र डिजिटल स्वरूपात देण्यासाठी **इलेक्ट्रॉनिक प्लॅटफॉर्म (ईसीओओ)** सुरू करण्यात आला आहे. **2 लाखांहून अधिक सीओओ** जारी करण्यात आली आहेत

ॲल्युमिनियम, तांबे, फूटवेअर, फर्निचर, कागद, क्रीडा साहित्य, जिम उपकरणे आदींसाठी इम्पोर्ट मॉनिटरिंग सिस्टम (आयएमएस) विकसित केली आहे

भारतातील डिझाइन क्षेत्राचे अप-स्किलिंग

संसदेने 2019 मध्ये **नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ डिझाइन (सुधारणा)** विधेयक संमत केले आहे

आंध्रप्रदेश, आसाम, हरयाणा व मध्यप्रदेशातील **4 नवीन नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ डिझाइन अर्थात एनआयडींना** राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्थां'चा दर्जा प्रदान करण्यात आला आहे

डिझाइनशी संबंधित क्षेत्रांतील शिक्षण व **प्रशिक्षणात उत्कृष्टता** आणण्याचे प्रयत्न सुरू आहेत